

Något om äktenskapet

Är det rätt att kristna lever i s.k. samboförhållande utan att vara gifta?

Av kyrkoherde Sten Rydh, Evangelisk-lutherska kyrkan i Sverige
2020-09-10 (Förkortad version av en längre artikel "Om trolovning och äktenskap" 2019)

Frågan om det är rätt att ha ett s.k. samboförhållande innan man är gift har alltid varit en fråga som särskilt berört kristna ungdomar, men i viss mån också äldre personer. För att besvara frågan måste vi först behandla den större frågan om vad äktenskapet är och vad Bibeln säger om detta.

Äktenskapet tillhör Guds skapelse, och i alla välordnade samhällen har äktenskapet hållits högt. Orsaken till detta är att man redan genom själva naturen inser att det naturliga för en man och en kvinna som vill leva tillsammans och skaffa barn och familj är äktenskapet. Detta levnadssätt är skyddat av lagar och av stor betydelse för samhället. Även om makarna inte kan få några barn så är äktenskapet ett skydd för den äktenskapliga troheten, så att det inte är fritt fram att leva på ett promiskuöst sätt. Äktenskapet har därför i alla välordnade samhällen setts som ett livslångt förbund, där makarna offentligt lovar varandra livslång trohet. I vår tid sker detta vanligen genom vigsel, såsom det också är stadgat i Sveriges lag.

Att äktenskapet hör till den naturliga lagen framgår tydligt av den heliga Skrift. Gud skapade Adam och Eva, de allra första människorna, för varandra och gav dem både en befallning och ett löfte.

Och Gud skapade människan till sin avbild, till Guds avbild skapade han henne, till man och kvinna skapade han dem. Och Gud välsignade dem och sade till dem: "Var fruktsamma och föröka er, uppfyll jorden och lägg den under er. Råd över havets fiskar, himlens fåglar och alla djur som rör sig på jorden." (Gen. 1:27f).

Gud lät en tung sömn falla över mannen och så tog han ett revben och skapade kvinnan av detta. Man har sagt att detta visar hur innerligt de båda skall höra samman. Kvinnan är tagen från platsen närmast mannens hjärta, och befallningen till honom är att han skall älska sin hustru och utge sig för henne. Kvinnan å sin sida skall inte råda över mannen, som skapades först, utan vara en hjälp för honom och underordna sig. Adam sade om sin hustru:

"Hon är ben av mina ben och kött av mitt kött. Hon ska heta kvinna, för av man är hon tagen." Därför ska en man lämna sin far och sin mor och hålla sig till sin hustru, och de ska bli ett kött (Gen. 2:23f). När senare Jesus citerar detta ställe betonar han: "...*de två ska bli ett kött? Så är de inte längre två utan ett kött. Vad Gud har fogat samman får alltså människan inte skilja åt*" (Matt. 19:5f).

Äktenskapet upphävdes inte genom syndafallet, men det kom ett svårt och tungt kors över det. Gud talade tydligt om detta.

Till kvinnan sade han: "Jag ska göra din möda stor när du blir havande. Med smärta ska du föda dina barn. Till din man ska din åtrå vara, och han ska råda över dig." Till Adam sade han: "Du lyssnade på din hustru och åt av trädet som jag befallde dig att inte äta av. Därför ska marken vara förbannad för din skull. Med möda ska du livnära dig av den så länge du lever. Törne och tistel ska den bära åt dig, och du ska äta av markens örter. I ditt anletes svett ska du äta ditt bröd tills du vänder åter till jorden, för av den är du tagen. Jord är du, och jord ska du åter bli" (Gen. 3:16-19).

Det ligger alltså ett kors över äktenskapet. Barnafödandet vållar stor smärta och det är inte lätt för kvinnan att ha mannen som råder över henne. För mannen är det tungt och svårt att försörja sin familj, eftersom det nu vilar en förbannelse över marken. Det är inte längre som i Edens lustgård, då allting var lätt och ljuvliga frukter fanns färdiga att äta. Att leva tillsammans i ett äktenskap är innebär många gånger ett underbart, kärleksfullt förhållande, men det kräver också hårt arbete och många prövningar. Båda makarna måste ta ansvar för varandra och ge avkall på sin egen bekvämlighet. Den livslånga troheten innebär också att man måste hålla samman även när det kommer sjukdomar, ekonomiska problem, kanske arbetslöshet och svårigheter med barnen och mycket annat. När den första förälskelsen är över omvandlas kärleken till en mer stillsam, daglig

plikttröhet och ett stort ansvarstagande för varandra. Men på detta sätt fördjupas också kärleken då båda parter vet att man kan lita på varandra i alla livets förhållanden. Sist men inte minst betyder den gemensamma gudstron oerhört mycket för ett äktenskap. Men om det är så att endast en av makarna är troende blir ansvaret desto större för den maken att hålla fast vid sin tro, besöka gudstjänsterna och flitigt bedja för sin make. Genom en troende make eller maka har många blivit omvända. Men det kan tyvärr också gå åt andra hållet så att den kristne glider bort från tron. Mot detta måste den kristne vara vaksam och be Gud om att bli bevarad i tron.

Nutidsmänniskan gör ofta uppror mot denna skapelseordning. Ja, inte bara nutidsmänniskan, utan den syndiga människan i alla tider. Man vill inte veta av Gud och hans ord. Man vill vara fri att leva samman med vem som helst och hur som helst. Man accepterar inte den naturliga lagen och skapelsen, som så tydligt visar att en man och en kvinna hör ihop som ett par. Istället menar man att det skall vara lika naturligt att leva i homosexuella och lesbiska förhållanden eller i promiskuitet. Men Bibeln tar skarpt avstånd från detta som synd. Aposteln Paulus skriver:

Guds vrede uppenbaras från himlen över all ogudaktighet och orättfärdighet hos människor som i orättfärdighet undertrycker sanningen... Därför utlämnade Gud dem åt förnedrande lidelser. Deras kvinnor bytte ut det naturliga umgänget mot det som är onaturligt. På samma sätt lämnade männen det naturliga umgänget med kvinnan och upptändes av begär till varandra. Män gjorde skamliga saker med män och fick själva ta det rättvisa straffet för sin förvillelse (Rom. 1:1, 26f).

Nu är det viktigt att förstå att synd inte bara är det yttre, öppet omoraliska levnadssättet, utan också och framför allt hjärtats synd. Det är själva arvsynden som har kommit över hela människosläktet. Paulus citerar GT och skriver: ”Ingen rättfärdig finns, inte en enda. Ingen finns som förstår, ingen som söker Gud. Alla har avfallit, alla är fördärvade. Ingen finns som gör det goda, inte en enda” (Rom. 3:10-12, från Ps. 14).

Jesus visar hur sträng Guds lag är. Den gäller hjärtat. Han säger: “Ni har hört att det är sagt: Du skall inte begå äktenskapsbrott. Jag säger er: Var och en som med begär ser på en kvinna har redan begått äktenskapsbrott med henne i sitt hjärta” (Matt 5:27-28).

Detta visar hur viktigt det är att vi inte ens i våra tankar har begär till en annan kvinna (eller att kvinnan har begär till en annan man).

Om bara denna stränga lag funnes skulle varje människa gå förlorad. Ingen enda har ett rent hjärta. Men i Skriften finns också en annan lära, evangelium. Redan efter syndafallet utlovade Gud att det skulle komma en Frälsare. Han skulle besegra djävulen och på nytt öppna himmelen för människorna. Gud sa till djävulen, som hade kommit i gestalt av en orm:

Jag ska sätta fiendskap mellan dig och kvinnan och mellan din avkomma (säd) och hennes avkomma. Han ska krossa ditt huvud och du ska hugga honom i hälen (Gen. 3:15).

Den som skall krossa djävulens makt är Kristus, den utlovade Messias. Men när han gör detta får han ”ett hugg i hälen”. Det syftar på hans död på korset. Han fick lida för alla våra synder för att vi skulle få Frälsningen. Profeten Jesaja upprepar detta löfte:

Han blev genomborrad för våra brott, slagen för våra synder. Straffet blev lagt på honom för att vi skulle få frid, och genom hans sår är vi helade (Jes. 53:5).

Genom tron på Kristus blir människan frälst och salig. Hon får då också den Helige Andes gåva och kraft att leva ett heligt liv. Denna gåva ges redan i dopet. Synden finns visserligen kvar, men skillnaden är att den döpta och omvända människan nu har tagit emot syndernas förlåtelse och kämpar mot synden. Den gamla människan är fortfarande upprorisk mot Gud, egoistisk, högmodig, otuktig, girig o.s.v. Men den nya människan är skapad till Guds avbild och Gud har tagit sin boning i henne. Aposteln skriver:

Därför uppmanar jag er, bröder, vid Guds barmhärtighet, att fram bära era kroppar som ett levande och heligt offer som behagar Gud – er andliga gudstjänst. Och anpassa er inte efter den här världen, utan låt er förvandlas genom förnyelsen av ert sinne så att ni kan pröva vad som är Guds vilja: det som är gott och fullkomligt och behagar honom (Rom. 12:1f).

Den kristna människan vill nu av hjärtat följa Guds ord. Hon lyssnar till predikan och tar emot de heliga sakramenten till syndernas förlåtelse. Hon har sin andliga gemenskap i Guds församling och lever inte i egoism utan i självutgivande kärlek till både Gud och nästan. Hon ser sin jordiska kallelse som en Guds kallelse, där hon i trohet och renhet skall tjäna Gud. Den som är gift är angelägen om att vara trogen mot sin maka/make och att uppfostra sina barn i Herrens tukt och förmaning. Särskilt viktigt är det för en kristen att vörda och hedra sina föräldrar och all överhet enligt det fjärde budet.

Men allt detta går inte så bra som vi önskar. Den gamla människan finns kvar och människan lockas ständigt till synd, både av djävulen, världen och det egna köttet. Därför är också en kristens liv fullt av misslyckanden och tillkortakommanden, högmod, missmod, otukt, lättja, vrede, avund och andra synder. Om inte kampen mot dessa synder fortsätter i den helige Andes kraft kommer den kristne att avfalla från sin tro. Men hjälpen ligger i att även Jesus blev svårt frestad av djävulen. Men han vann seger i sina frestelser, och denna seger får vi nu som kristna anropa och ta till oss i tron. Genom Kristi seger över synden, döden och djävulen kan också vi segra.

För en kristen människa som vill följa Guds ord innebär det att man i regel måste gå mot strömmen. Guds ord lär att en kristen skall vara avhållsam före äktenskapet och vänta med det sexuella samlivet tills man har blivit gift. Och även inom äktenskapet skall samlivet vara sådant att det är rent och tuktigt. Det gäller även den som lever ensam, vilket enligt Bibeln också är ett heligt stånd liksom äktenskapet. Om äktenskap och samlevnad skriver aposteln Paulus:

När det gäller det ni skrev: Det är visserligen bra för en man att inte röra en kvinna. Men för att undvika sexuella synder ska varje man ha sin hustru och varje hustru sin man. Mannen ska ge sin hustru vad han är skyldig henne, och på samma sätt hustrun sin man. Hustrun bestämmer inte över sin kropp, det gör mannen. På samma sätt bestämmer inte mannen över sin kropp, det gör hustrun. Håll er inte ifrån varandra, utom möjligen för en tid med bådads samtycke för att kunna ägna er åt bönen. Kom sedan tillsammans igen så att Satan inte frestar er, eftersom ni inte kan leva avhållsamt. Men detta säger jag som ett råd, inte som en befallning. (1 Kor. 7:1-6).

Skriften lär alltså att det sexuella samlivet endast hör hemma i äktenskapet, och därvid är också bönen särskilt viktig. Paulus säger tydligt att mannen skall ha en *hustru* och hustrun en *man*, inte en sambo. Makarna får inte så helt gå upp i denna världens många sysslor att de glömmet det viktigaste av allt: förhållandet till Gud och bönen. Hit hör bibelläsning och husandakt och bordsböner. När man och kvinna lever samman på rätt sätt är det en Guds välsignelse som också gör att barnen får uppleva ett kristet hem. Barnen har en trygghet och vet, att föräldrarna lever i gudsfruktan och trohet mot varandra och att inte någon av dem plötsligt försvinner bort från hemmet, överger sin äkta make och börjar leva tillsammans med någon annan.

Både föräktenskapliga och utomäktenskapliga förhållanden samt skilsmässor är allvarliga synder som gör, att både troheten och renheten förstörs. Den som redan har haft ett eller flera förhållanden innan han eller hon gifter sig kommer också att få det mycket svårare att på rätt sätt leva i trohet och kyskhet i sitt äktenskap. Låt oss nu se på några bibliska exempel. Jesus talade allvarligt med den samaritiska kvinnan vid Sykars brunn och uppmanade henne att hämta sin man. *"Jag har ingen man"*, svarade hon. Då sa Jesus:

"Det stämmer som du säger att du inte har någon man. Fem män har du haft, och den du har nu är inte din man. Det du säger är sant." (Joh. 4:17).

Jesus är Gud och han vet allt. Han visste hur det var ställt med kvinnan och han sade henne sanningen. Men han gjorde det inte för att fördöma henne utan för att hon skulle inse sin synd och sedan komma till tro. Så skedde också. Kvinnan försvarade inte sitt levnadssätt utan lät sin kruka stå och skyndade tillbaka till staden och berättade om hur Kristus hade sagt henne allt. Så kom också många i staden till tro: *Många samarier från den staden kom till tro på honom genom kvinnans ord, när hon vittnade: "Han har sagt mig allt jag har gjort."* (Joh. 4:39).

På ett annat ställe berättas det om en äktenskapsbryterska som kom till Jesus och fick sina synder förlättna. Sedan sade Jesus till henne: *Gå och synda inte mer!* (Joh. 8:11). När Jesus avslöjar synden är det av kärlek till syndaren. Han vill att människan först skall bli avslöjad av lagen så att hon erkänner sin

synd och förstår att hon i sig själv är förlorad. Då blir sedan budskapet om syndernas förlåtelse stort och dyrbart. Så vill också Jesus visa att varje utomäktenskapligt sexuellt förhållande är synd inför Gud, inte för att de som syndar så skall gå förlorade, utan för att de skall inse sin synd och så få förlåtelse. Men syndernas *förlåtelse* innebär inte syndernas *tillåtelse*. Den som har fått förlåtelsen får också kraften att genom den helige Ande kämpa mot synden och den gamla människan. Han eller hon lyssnar till Jesu ord: *Gå och synda inte mer!*

En som tyvärr inte lyssnade på Guds ord om äktenskapet var *kung Herodes*. Han levde i ett otillåtet äktenskap med sin brors hustru. Johannes döparen talade då allvarligt med honom om detta. Så måste en Guds förkunnare göra. Han är skyldig att i och genom sitt ämbete predika mot synden i alla dess former, både för hög och låg, rik och fattig. När lagförkunnelsen tystnar inom en kyrka är det ett allvarligt tecken. När laglösheten ökar kommer kärleken att kallna, säger Bibeln (Matt. 24:12).

Bibeln berättar också om en man som levde i ett syndigt förhållande tillsammans med sin fars hustru, vilket ju i högsta grad strider mot all anständighet och den naturliga lagen. Paulus skriver till korintierna att de måste utesluta denna person ur församlingen:

Det ryktas faktiskt om sexuell omoral bland er, sådan omoral som man inte ens hittar bland hedningarna: att en man lever ihop med sin fars hustru. Och ändå är ni uppblåsta! I stället borde ni ha blivit så bedrövade att den som gjort det hade drivits ut ur er gemenskap. Jag som är frånvarande till kroppen men närvarande i anden har redan, som om jag var där, i vår Herre Jesu Kristi namn fällt domen över den som handlat så (1 Kor. 5:1-4).

Många tycker att en sådan exkommunikation är hård och kärlekslös. Men Guds apostel finner den nödvändig - och kärleksfull. Guds ord lär att den som uppenbart går emot Guds ord utan att vilja ångra sig skall uteslutas ur den kristna gemenskapen. Men detta är till för att personen ifråga skall förstå allvaret i sin synd och ångra sig och så få Guds förlåtelse. Paulus skriver vidare:

När ni är samlade och min ande är hos er med vår Herre Jesu makt, ska den mannen överlämnas åt Satan till köttets fördärv för att anden ska bli frälst på Herrens dag (v. 4f).

Syftet är alltså syndarens omvändelse och frälsning. Detta är samma sak som när Jesus i Matt. 18 lär oss hur vi som kristna skall gå tillväga när en medkristen syndar. Vi skall då inte gå bakom ryggen på den personen, utan tala med honom enskilt. "Om han då lyssnar har du vunnit din broder", säger Jesus. Men om han inte lyssnar skall man ta med sig en eller två och på nytt tala allvarligt med den felande, dock utan att berätta detta för någon annan. Om personen då lyssnar är allt väl och han får förlåtelse. Men om inte heller detta gäller skall saken göras offentlig i församlingen/kyrkan. Jesus befäller då: *Säg det till församlingen*. Nu är synden offentlig, precis som den redan var i fallet med mannen som levde samman med sin fars hustru. Nu är det hela församlingen som genom prästen predikar Guds lag för den som syndar. Om han då lyssnar till församlingen och bekänner sin synd skall han få förlåtelse. Men om han inte lyssnar säger Jesus att han skall betraktas som en icke-kristen:

Och lyssnar han inte heller till församlingen, då ska han vara för dig som en hedning och tullindrivare (publikan) (Matt. 18:17).

I andra korintierbrevet, kapitel 5, förstår vi att den man som levde med sin fars hustru nu har ångrat sin synd. Detta måste ha inneburit att han avslutat det felaktiga förhållandet. Paulus skriver:

Om en viss person har orsakat sorg, så är det inte mig han har gett sorg utan i viss mån er alla, för att inte säga för mycket. Det räcker med det straff han har fått av de flesta. Nu får ni i stället förlåta och trösta honom så att han inte går under i sin djupa sorg. Därför uppmanar jag er att bemöta honom med kärlek. När jag skrev till er var det också för att se om ni skulle bestå provet och vara lydiga i allt. Den som ni förlåter, förlåter också jag. Och det jag har förlåtit, om jag haft något att förlåta, det har jag gjort inför Kristi ansikte för er skull, för att vi inte ska bli överlistade av Satan. Hans avsikter känner vi till (2 Kor. 2:5-11).

Här är det viktigt att tänka på att församlingen och varje kristen verkligen måste vara beredd att förlåta den som ångrar sin synd, ändrar sig och ber om förlåtelse. Den som är oförsonlig och vägrar att förlåta en ångrande begår själv den allra svåraste synd.

Så fick *David* förlåtelse av profeten Natan när han bekände sin synd, trots att han hade begått både äktenskapsbrott och mord (2 Sam. 12:13), och så fick *Petrus* komma tillbaka till Jesus trots att han hade förnekat honom tre gånger (Joh. 18:25ff, 21:15ff). När samme Petrus en gång hade frågat hur många gånger man skall förlåta sin broder, tänkte han att sju gånger kanske var nog. Om någon syndar, ber om förlåtelse, syndar, ber om förlåtelse, om och om igen, måste det väl ändå finnas en gräns? Så tänkte nog Petrus och så tänker vi säkert också. Men Jesus sade: *Inte sju gånger, utan sjuttio gånger sju gånger* (Matt. 18:22).

Lagen skall förkunnas i sin stränghet, men sedan skall nåden överflöda ännu mer. ”Men där synden blev större, där överflödade nåden ännu mer.” (Rom. 5:20). Det var också därför Jesus lät äktenskapsbryterskan som skulle stenas gå fri (Joh. 8). Enligt Guds lag i GT skulle hon stenas. Men enligt evangelium blev hon frikänd, och Jesu sade: ”Inte heller jag dömer dig” (Joh. 8:11). Så fick också den ångerfulle rövaren på korset höra Jesu ord: ”Sannerligen, redan idag skall du vara med mig i paradiset” (Luk. 23:43). Synden skall avslöjas och bestraffas med lagen, men för den som ångrar sin synd och ber om förlåtelse för Kristi skull skall nåden flöda. Annars kunde ingen enda människa bli frälst.

För att närmare förstå Bibelns undervisning om äktenskap, kyskhet och sexuell renhet måste vi först förstå att sexuallivet i sig inte är något smutsigt och orent. Gud har skapat sexualdriften och gett människan gåvan att som man och hustru leva ett rikt sexualliv tillsammans. Men så har synden kommit in i världen och gjort att detta kan missbrukas, ja att det i regel tyvärr missbrukas. Därför beskriver också aposteln sexuallivet i äktenskapet som ett botemedel mot ett syndigt utlevande av driften med följande ord:

Till de ogifta och till änkorna säger jag: det är bäst för dem om de förblir som jag. Men kan de inte leva avhållsamt ska de gifta sig, för det är bättre att gifta sig än att brinna av begär (1 Kor. 7:8).

Obeservera att aposteln säger ”gifta sig”, d.v.s. ingå äktenskap. Alternativet för den som ännu inte är gift är enligt apostelns klara ord *avhållsamhet*. Alternativet att leva som s.k. ”sambo” innan man gifter sig finns helt enkelt inte i Skriften. Detta framgår också tydligt av Bibelns ord om det ogiftaståndet, som också kallats celibat. Detta är enligt Bibeln ett heligt stånd, men det förutsätter att man har gåvan och kraften att leva avhållsamt. Det var bland annat därför som Luther så starkt tog avstånd från klosterlöftena, där unga människor lovade att leva avhållsamt hela livet utan att någonsin gifta sig. Ett sådant löfte strider mot Bibelns klara ord om att det är bättre att gifta sig än att brinna av begär. Människan måste följa denna tydliga skapelseordning.

Bibeln beskriver också förhållandet mellan Kristus och församlingen som förhållandet mellan brudgum och brud:

Ni män, älska era hustrur, så som Kristus har älskat församlingen och offrat sig för den. Han gjorde det för att helga den, sedan han renat den med vattnets bad i kraft av ordet, och föra fram församlingen inför sig i härlighet, utan fläck eller skrynkla eller annat sådant. Helig och fläckfri skulle den vara (Ef. 5:25ff).

Kristi församling skall vara som en helig och ren jungfru inför sin Herre, utan fläck eller skrynkla. Men eftersom vi människor är oheliga, orena och syndiga måste vi först renas genom dopet. Den kristna bilden är alltså den syndiga jungfrun, som varit otrogen, men som blivit renad genom Kristi försoning och dopet. När hon träder fram som Kristi brud är hon inte längre en syndig, fallen kvinna, utan en ren, kysk och helig brud.

På många ställen möts vi av förmaningen att vi som kristna skall leva återhållsamt och tuktigt och det varnas kraftigt för otukten. Detta gäller då både den fysiska otukten och äktenskapsbrottet, men också den andliga otukten, då vi frestas att avfalla från Herren som vår ende och sanne Gud. Redan i det första budet sägs det ju: *Du ska inte ha andra gudar vid sidan av mig (Ex. 20:3)*. Att förtrösta på något annat än Herren Gud är att begå andligt äktenskapsbrott. Det sker när vi älskar något annat högre än Gud. Det sker när vi försvarar vår synd och inte längre vill kämpa mot den i Andens kraft. Det sker när vi inte brukar Guds ord och sakrament utan följer våra egna tankar. Det sker när vi sätter oss själva främst med våra egna önskningar och behov, så att egoismen kommer att behärska oss. Det sker också när vi genom falska läror eller på annat sätt lockas bort från den sanna, bibliska läran

och bekännelsen. Djävulen har många olika sätt att locka en kristen bort ifrån tron. Och så har han snart återvunnit ännu en av de många själar han vill föra bort från Kristus till evig förtappelse. Men Kristus är starkare och har övervunnit djävulen, och denne onde ande kan inte längre skada oss om vi bara håller oss stadigt till Herren. Och Kristus håller oss i sin hand, och ingen kan rycka oss ifrån honom så länge vi förblir i tron.

Vad är då äktenskapet? Det är att en man lämnar sin far och sin mor och håller sig till sin hustru, säger Skriften. ”*Därför ska en man lämna sin far och sin mor och hålla sig till sin hustru, och de ska bli ett kött*” (Gen. 1:24). Detta måste ske offentligt i enlighet med god ordning, så att andra människor vet: Dessa två har ingått äktenskap. Deras samliv är inte otukt utan ett ärbart äktenskap. I alla folk och ordnade samhällen finns det därför offentliga lagar, riter och ordningar för hur ett äktenskap skall ingås. Brud och brudgum ger varandra löften i närvaro av vittnen. Man håller festliga, offentliga bröllop. Men äktenskapet måste ske frivilligt, annars är inga löften bindande. Föräldrarna bör också vara införstådda med äktenskapet enligt det fjärde budet att man skall hedra sin far och sin mor. Att ingå äktenskap i strid mot föräldrarnas vilja kan inte ge någon välsignelse. Luther skrev flera skrifter om hur viktigt det är att äktenskap ingås på rätt sätt och att det inte sker genom s.k. hemliga förlovningar. I Israel ingicks äktenskap genom offentlig trolovning. Under trolovningstiden fick paret inte leva tillsammans, men man hade avgivit bindande löften om äktenskap. Sedan kom själva bröllopet, då brudgummen kom till brudens föräldrar och hämtade sin brud. Så firades bröllopet med stor glädje och brudparet började att leva samman i ett ärbart äktenskap.

Denna sed kom att övertas av de kristna, och när så småningom kristna stater och samhällen uppstod kom lagarna också att präglas av den judiskt-kristna synen på äktenskapet. Vi kan i Bibeln se hur t.ex. Josef och Maria var trolovade:

Med Jesu Kristi födelse gick det till så: hans mor Maria var trolovad med Josef, men innan de hade varit tillsammans visade det sig att hon var havande genom den helige Ande. Hennes man Josef var rättfärdig och ville inte dra skam över henne, och därför beslöt han att skilja sig från henne i hemlighet (Matt. 1:18f).

Maria och Josef hade alltså ingått trolovning, vilket på den tiden var ett bindande löfte om äktenskap. Innan det stod klart för Josef att Gud här hade gjort ett utomordentligt under, trodde han att Maria brutit äktenskapet genom otrohet. Han ville då som en rättfärdig man skilja sig från henne. Han ville inte fullborda äktenskapet genom vigsel eftersom han förstas trodde att Maria genom äktenskapsbrott brutit trolovningen. Men ängeln sade då: *Josef, Davids son, frukta inte att ta till dig Maria, din hustru. Ty det som är avlat i henne är av den helige Ande (Matt. 1:20).*

Detta exempel visar tydligt att Gud vill att alla makar skall leva i ordnade äktenskap, såsom det var redan från skapelsen. När det gäller föräktenskapliga förbindelser skriver den framstående lutherske teologen *C.F.W. Walther (1811-1887)*:

”Utifrån den rättmätiga trolovningens begrepp följer förvisso vidare att sådana som är trolovade och som levt sexuellt tillsammans under trolovningstiden inte begår hordomssynd. Men icke desto mindre begår de en stor synd. När de nämligen enbart trolovar sig bedrar de kyrkan och handlar mot all kristen, ja också borgerlig ärbart. Detta gäller särskilt när saken blir känd och bruden blir havande i förtid, vilket är en svår och offentlig förargelse. De måste då bli föremål för kyrkotukt. *Menzer* skriver om detta: Fastän den synd en sådan brudgum begår inte är att räkna som hor eller äktenskapsbrott, så strider den dock mot kyskheten, vilken Gud fordrar i lagen och den strider mot många bud i den gudomliga lagen. Ty en sådan brudgum förgår sig mot trolovningsfördraget, då han heligt har lovat att vid bröllopet föra sin brud ärbart till kyrkan. Han sårar därvid lydnaden mot det kyrkliga ämbetet, mot överheten och mot föräldrarna. Medan han borde ha varit sin bruds väktare tar han ifrån henne den jungfruliga ärbart och berövar henne det som borde vara lika dyrbart för en jungfru som hennes eget liv. Han betar sig också som en förment kysk ung man på ett bedrägligt sätt och den skändade bruden likaså bedrägligt som en till synes kysk jungfru. Därför skall denna synd inte förringas och ursäktas.

Den store lutherske teologen *Johan Gerhard (1582-1637)* skriver: ”En sak är det att ingå trolovning, en annan att fullborda äktenskapet, ty en trolovning är enbart ett löfte om äktenskap. Därför får brudgummen inte betrakta sin brud som en redan överlämnad äkta maka, utan som en utlovad

gemål... Annars anmäler de sitt äktenskap till kyrkan som något som skall ingås genom vigseln medan det i själva verket redan har påbörjat det. De ber att kyrkans tjänare skall sammanfoga dem i Guds namn, medan de redan för länge sedan har börjat sitt samliv. De bär kransar och kronor som tecken på jungfrulighet och seger över lustarnas angrepp, fastän de redan tidigare har gett efter för dessa. De som handlar så skall med rätta åläggas botgöring och offentlig avbön, ty på detta sätt har de förgått sig mot kyrkan och blivit till anstöt för andra.”

Till sist uppmanar Gerhard dock prästerna att i sådana fall handla med stor försiktighet så att det inte ser ut som om de som på detta sätt levit i en föräktenskaplig förbindelse därmed har gjort sig skyldiga till hor eller äktenskapsbrott. Prästerna skall inte heller handla för rigoröst mot dem som föder barn för tidigt (trolovningsbarn) eller för sent (beträffande änkor).” (Walthers pastorale 1885, s. 227f, övers. SR).

Vi ser här hur de ortodoxa lutherska teologerna å ena sidan betonar de ömsesidiga löftena om äktenskap som bibliskt avgörande. Den offentliga trolovningen var verkligen äktenskap helt och fullt. Å andra sidan måste trolovningslöftena fullbordas genom offentlig vigsel med kyrkans välsignelse, varefter det äktenskapliga samlivet kunde börja. Enbart trolovning godkändes aldrig i den lutherska kyrkan av de skäl som vi har sett ovan. I vår tids sekulariserade samhällen och dess teologiskt liberala folkkyrkor blir det i regel omöjligt med kyrklig vigsel för dem som håller fast vid den lutherska bekännelsen. Man skall då ingå äktenskapet enligt den borgerliga ordning som finns fastställd. En kyrklig vigsel förutsätter enligt luthersk och biblisk ordning att båda parter tillhör samma kyrkogemenskap. I annat fall kan en kyrklig välsignelse eller välgångsönskan ske.

När det gäller äktenskap mellan personer av olika religion eller trosbekännelse avråder den lutherska ortodoxin från sådana, men förklarar att det inte finns något bibliskt förbud mot dem. Äktenskapet tillhör skapelsen och är inte något sakrament och Paulus tillåter en kristen att vara gift med en hedning. Men eftersom risken är stor att den villfarande parten kommer att påverka den rättroende i fel riktning avråder man starkt från sådana äktenskap. *Fakulteten i Leipzig* avråder i ett betänkande 1620 en lutheran från att ingå äktenskap med ”en halsstarrig kalvinist” (vi skulle säga en person med reformert övertygelse). Men om ett sådan äktenskap redan har ingåtts kan prästen inte vägra dem ”copulation och benediction” (vigsel och välsignelse) eftersom detta egentligen inte har med religionen att göra och den villfarande personen kanske med tiden kunde bli vunnen (1 Kor. 7:16).

Beträffande skilsmässor lär *Luther och ortodoxin* i enlighet med Skriftens tydliga anvisningar att skilsmässa aldrig kan ske utan synd, eftersom Jesus förbjuder detta. Vad Gud har sammanfogat må människan inte åtskilja! (Matt. 19:6) En skilsmässa innebär antingen att den ena parten syndar eller att båda gör det. Om den ena parten begår äktenskapsbrott med en annan person har den oskyldiga parten dock rätt att begära skilsmässa enligt Jesu egna ord. Detta är den s.k. otuktsklausulen i Matt. 19:9: ”Den som för någon annan orsaks skall än för otukt skilja sig från sin hustru och tar sig en annan hustru, han begår äktenskapsbrott.” När den ena maken begår äktenskapsbrott har alltså den oskyldiga parten rätt att begära skilsmässa och får då även gifta om sig. Den skyldiga parten har genom sin otukt upphävt äktenskapet. Detta gäller också om den ena maken illvilligt överger den andra. Här lär många teologer felaktigt att den kristne inte skulle få gifta om sig i sådana fall. Men Jesus talar ju om att både ”skilja sig från sin hustru och ta sig en annan hustru.” Bådadera är normalt förbjudet, men i detta fall (äktenskapsbrott eller illvilligt övergivande) är det tillåtet eftersom den andra maken redan har brutit äktenskapet. När man talar om ”oskyldig” i detta fall är det inte fråga om att den andra maken skulle vara ett slags helgon utan synd. Den andra parten kan säkert ha påverkat sin make väldigt negativt och är kanske på sätt och vis medskyldig. Men han eller hon är oskyldig såtillvida som det enbart är den andre som begått otroheten med en annan person eller det illvilliga övergivandet. En kristen kan då välja att ta tillbaka sin felande make, eller att ta ut skilsmässa. Men det bör då ske i samråd med den kristnes präst och själasörjare. Om kristna församlingsmedlemmar skiljer sig och gifter om sig utan att kontakta församlingens präst är detta en allvarlig synd. I en kristen församling har prästen enligt Skriftens ord ett själavårdsansvar för varje medlem. Prästens

uppgift är att vaka över de kristnas själar, och prästen skall också inför Herren *få en strängare dom* (Jak. 3:1).

Nät det gäller personer som lever samman utan att vara gifta är de prästens och kyrkans uppgift att försöka tala dem till rätta. Prästen kan då också få god hjälp av någon annan i församlingen som är en betrodd och erfaren kristen eller tillhör kyrkans ledning. Men tyvärr är det vanligt att många i denna situation drar sig undan förmaningen och överger sin församlingsgemenskap. Därmed bryter de sina dop- och konfirmationslöften och syndar svårt mot Guds församling och mot Gud. De vill hellre fortsätta med sin synd än att ödmjuka sig och be om förlåtelse.

Hur skall då en kristen göra som antingen lockats av sin partner eller själv med vett och vilja gett efter för frestelsen och kastat sig in i ett sådan förbjudet, föräktenskapligt förhållande? Om hans (eller hennes) samvete vaknar bör han (hon) genast ta kontakt med sin präst och be om råd. Den kristne som inser att han lever i synd måste också göra något konkret åt saken. Hur mycket man än älskar varandra måste Guds Ord och vilja komma i första hand. Det enklaste är om man har mod att bekänna för sin partner att man inser att förhållandet som pågår strider mot Bibeln och att man på inga villkor längre kan fortsätta så. Om partnern då är villig att ingå äktenskap och båda är överens om detta bör man gifta sig så snart som möjligt. Men om partnern vägrar äktenskap och ändå vill fortsätta förhållandet är detta ett tydligt tecken för den kristne att det är omöjligt att fortsätta. En person som inte älskar sin partner så mycket att han eller hon är villig att ingå äktenskap kommer att vara ett hinder för den kristne, som då måste fortsätta att leva i synd.

Orsaken till att så många ungdomar och även äldre lever i samboförhållanden är många gånger att de inte "vill binda sig". De är inte beredda att lova en annan människa livslång trohet. Men därmed visar de att de inte alls har en kristen inställning, ja, inte heller en gammaldags, hederlig moral som innebär att man är beredd att ta ansvar för make, barn och familj under ett helt liv. Vill verkligen en ung, kristen människa gifta sig med en sådan person?

Det är därför framför allt viktigt att unga kristna ivrigt ber till Gud om att finna en god, kristen make/maka. Gud hör sådana böner och med tålmod och sökande i kristna sammanhang ger Gud bönesvar. Det finns ju idag också stora möjligheter att söka en kristen make via nätet. Den som däremot inte bryr sig om att ändra sitt beteende utan fortsätter att leva som sambo, trots att detta strider mot Bibeln, löper stor risk att helt och hållet avfalla från tron. Vi ser detta i praktiken idag. Många brinnande kristna hamnar i ett felaktigt, föräktenskapligt förhållande. Det är inte så konstigt idag, när hela samhället har en så förvänd inställning till allt vad kyskhet och trohet heter. Den som inte vill leva sexuellt som alla andra ungdomar betraktas som avvikande.

Men allt är inte som det verkar. Gud har många trogna kristna i sin osynliga kyrka, vilka i tro, bön och kärlek kämpar mot synden och dagligen ber Gud om nåd att leva såsom Kristus lär i allting. De kanske misslyckas många gånger på olika sätt, liksom vi alla syndar dagligen. Men en kristen som har den Helige Ande i sitt hjärta kan inte leva kvar i synden om han inte helt och hållet dövar sitt samvete och avfaller. Så länge Anden bor i den kristne kommer Anden att påminna om synd och driva den kristne till självrannsakan, syndabekännelse, förlåtelse och helgat liv. Kyrkan är inte en plats för friska, utan det är de andligen sjuka som behöver läkare, säger Jesus. Men i den kristna kyrkan ger Herren sin välsignelse och förlåtelse och kraft till kamp mot synden hjälp att leva ett helgat liv i väntan på Kristi återkomst.

Hur kan den som är ung hålla sitt liv rent?

Genom att hålla sig till ditt ord.

Jag söker dig av hela mitt hjärta.

Låt mig inte villas bort från dina bud.

Jag gömmer ditt ord i mitt hjärta för att jag inte ska synda mot dig.

Lovad vare du, Herre! Lär mig dina stadgar (Ps. 119:9-12)